NORAKSTS
Lieta Nr.A420520811
(A-00118-13/18)

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

S P R I E D U M S
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2013.gada 22.februārī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese A.Zariņa,

piedaloties pieteicējai *V.K.* un atbildētāja Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts robežsardzes pārstāvei *B.A.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *V.K.* pieteikumu par Valsts robežsardzes amatpersonu rīcību, kas izpaudās pieteicējas aizturēšanā un nogādāšanā Valsts robežsardzes nodaļā, kā arī par Valsts robežsardzes amatpersonu lēmumu ievietot pieteicēju Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*" un nodarīto zaudējumu, personiskā un morālā kaitējuma Ls 7590 piedzīšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2010.gada 12.novembrī Valsts robežsardze sastādīja protokolu par *V.K.* (turpmāk – pieteicēja) aizturēšanu saskaņā ar Imigrācijas likuma 51.panta pirmās daļas 1.punktu, protokolā nolemts aizturēt pieteicēju un ievietot viņu Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*".

[2] 2010.gada 6.decembrī un 2013.gada 24.janvārī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums un tā precizējums par Valsts robežsardzes amatpersonu rīcību, kas izpaudās pieteicējas aizturēšanā un nogādāšanā Valsts robežsardzes nodaļā, kā arī par

Valsts robežsardzes amatpersonu lēmumu ievietot pieteicēju Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*" un nodarīto zaudējumu, personiskā un morālā kaitējuma Ls 7590 piedzīšanu.

Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas 2010.gada 12.oktobra lēmumu Nr.7737 pieteicējas termiņuzturēšanās atļauja tika anulēta. Minētais lēmums tika apstrīdēts augstākā iestādē.

[2.2] Valsts robežsardze nepamatoti veica pieteicējas aizturēšanu, jo Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas 2010.gada 12.oktobra lēmums Nr.7737 par termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanu tika apstrīdēts. Saskaņā ar Imigrācijas likuma 42.panta pirmo daļu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšniekam iesniegtā apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas laikā pieteicējas uzturēšanās Latvijas Republikā tiek atzīta par likumīgu.

[2.3] Turklāt pieteicēja neizvairījās no paskaidrojumu sniegšanas klātienē Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē un Valsts robežsardzē, pieteicējai ir patstāvīgs darbs un dzīvesvieta Rīgā, kas nozīmē, ka pieteicējas aizturēšana nebija samērīga un tā nebija vērsta uz leģitīma mērķa sasniegšanu.

[2.4] Iestāde neizsniedza pieteicējai aizturēšanas protokola kopiju, kā arī neizskaidroja minētā protokola apstrīdēšanas kārtību. Tāpat pieteicējai tika liegta iespēja nekavējoties iesniegt sūdzību tiesā un pieteicēja netika nogādāta pie tiesneša 24 stundu laikā pēc brīvības atņemšanas.

[2.5] Pieteicēja līdz 2010.gada 15.novembra plkst.18.00 tika ievietota Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*".

Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes priekšnieka vietniece 2010.gada 15.novembrī pieņēma lēmumu Nr.136 par pieteicējas uzturēšanās Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*" atcelšanu. Minētajā lēmumā tika norādīts, ka pieteicējas uzturēšanās Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*" neatbilst Administratīvā procesa likuma 5. un 13.pantam, kā arī tika norādīts, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas 2010.gada 12.oktobra lēmums Nr.7737 par termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanu ir apstrīdēts.

Minētais apliecina, ka nepastāvēja tiesisks pamats pieteicējas aizturēšanai un ievietošanai Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*".

[2.6] Ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka 2010.gada 25.novembra lēmumu Nr.510 pieteicējai tika atjaunota uzturēšanās atļauja un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas vadītājas pienākumu izpildītājas 2010.gada 12.oktobra lēmums Nr.7737 tika atcelts. Tas arī nozīmē, ka laika posmā no 2010.gada 12.novembra plkst.8.10 līdz 2010.gada 15.novembra plkst.18.00 pieteicējai tika nelikumīgi atņemta brīvība.

[2.7] Tā kā pieteicēja tika aizturēta, viņa 2010.gada 12., 13. un 15.novembrī neatradās darbā, pieteicējai netika izmaksāta alga (Ls 85,51). Valsts robežsardzes amatpersonu rīcības rezultātā pieteicējai nodarīti arī citi zaudējumi.

Nelikumīgā aizturēšana un atrašanās 4 dienas ieslodzījumā pasliktināja pieteicējas morālo stāvokli, pieteicēja bija spiesta vērsties pie palīdzības pie ārsta, kā arī iegādāties medikamentus (Ls 8).

Pieteicēja tika apkaunota kaimiņu un darba kolēģu klātbūtnē. Tika sabojāta pieteicējas labā reputācija darbā. Sprieduma izpildes izdevumi bija Ls 19,15. Juridiskās palīdzības izdevumi kopā sastādīja Ls 500. Nepieciešamās sarunas pa telefonu sastādīja Ls 33,56.

Līdz ar to pieteicējai pienākas mantiskie zaudējumi Ls 646,22, personiskā kaitējuma atlīdzība Ls 4100 (pieteicējai ierobežota brīvība 82 stundas (82 stundas x Ls 50)) un morālā kaitējuma atlīdzība Ls 3000.

[3] 2011.gada 1.jūlijā tiesā saņemts Valsts robežsardzes rakstveida paskaidrojums, kurā Valsts robežsardze norādīja, ka pieteikumu neatzīst un lūdz tiesu to noraidīt. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējai Latvijas Republika bija jāatstāj 15 dienu laikā pēc termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanas.

[3.2] Pieteicējai netika izsniegts izbraukšanas rīkojums, līdz ar to Imigrācijas likuma 42.panta pirmā daļa konkrētajā gadījumā nav piemērojama. Izskatāmo gadījumu regulē Imigrācijas likuma 40.panta sestā daļa, kas noteic, ka lēmuma par uzturēšanās atļaujas anulēšanu apstrīdēšana vai pārsūdzēšana neaptur tā darbību.

[3.3] Pieteicēja ar 2010.gada 12.novembra protokolu Nr.12 par ārzemnieka aizturēšanu saskaņā ar Imigrācijas likuma 51.pantu ir iepazinusies, proti, pieteicēja ir veikusi uz tā piezīmes un ir parakstījusies. Minētajā protokolā ir norādīta tā pārsūdzēšanas kārtība. Tiesību normas neparedz obligātu prasību izsniegt personai aizturēšanas protokolu. Pieteicēja arī nelūdza izsniegt minētā protokola norakstu vai kopiju. Turklāt pieteicējai viņas tiesības, tajā skaitā apstrīdēšanas kārtība, rakstveidā ir izskaidrotas arī krievu un angļu valodā, ko pieteicēja ir apliecinājusi ar savu parakstu.

[3.4] Tā kā pieteicēja pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas vadītājas pienākumu izpildītājas 2010.gada 12.oktobra lēmuma Nr.7737 par termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanu noteiktā laikā neizceļoja no Latvijas Republikas, viņa 2010.gada 12.novembrī uzturējās Latvijas Republikā nelikumīgi, proti, bez derīgas vīzas vai uzturēšanās atļaujas, pārkāpjot Imigrācijas likuma 4.panta pirmās daļas 2.punktā noteiktās prasības. Līdz ar to Valsts robežsardzes amatpersonas pamatoti realizēja Imigrācijas likuma 51.pantā noteiktās tiesības – aizturēja pieteicēju un ievietoja viņu Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*”.

[3.5] Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes priekšnieka vietniece 2010.gada 15.novembrī pieņēma lēmumu Nr.136 par ārzemnieka, kurš aizturēts saskaņā ar Imigrācijas likumu, atbrīvošanu. Minētais lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz jauniegūto informāciju no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, proti, 2010.gada 15.novembra vēstuli Nr.24/8-28/3084 „Par aizturēto Krievijas pilsoni *V.K.*”, kurā Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde lūdza atbrīvot pieteicēju.

Savukārt Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka 2010.gada 25.novembra lēmumā Nr.510 citstarp ir norādīts, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas 2010.gada 12.oktobra lēmums Nr.7737 par termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanu ir pieņemts atbilstoši lēmuma pieņemšanas brīdī spēkā esošajām tiesību normām un lietā esošajiem faktiskajiem apstākļiem un ir pamatots un tiesisks, bet, tā kā faktiskie apstākļi lietā ir mainījušies, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas vadītājas pienākumu izpildītājas 2010.gada 12.oktobra lēmums Nr.7737 par termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanu, ir atceļams. Valsts robežsardzes rīcība konkrētajā gadījumā ir bijusi atkarīga no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pieņemtajiem lēmumiem.

[3.6] Tā kā nav konstatējama Valsts robežsardzes amatpersonu pretlikumīga rīcība, nav saskatāms pamatojums zaudējumu izvērtēšanai un atlīdzināšanai.

[4] Tiesas sēdē pieteicēja pieteikumu uzturēja uz tajā norādīto argumentu pamata.

[5] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāve pieteikumu neatzina uz pārsūdzētajā lēmumā un paskaidrojumos tiesai norādīto argumentu pamata. Atbildētājas pārstāve lūdz pieaicināt atbildētājas pusē Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējusi lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, secina, ka pieteikums ir apmierināms daļā.

I

[7] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāve lūdza pieaicināt atbildētājas pusē arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi, jo pieteicējai kaitējumu radīja Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2010.gada 12.oktobra lēmums Nr.7737 par termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanu. Atbildētājas pārstāve arī norādīja, ka Valsts robežsardzes aizturēšanas protokols nav administratīvs akts, bet gan procesuāls piespiedu līdzeklis.

Tiesa noraidīja lūgumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pieaicināšanu atbildētājas pusē, jo pieteikums ir iesniegts par Valsts robežsardzes amatpersonu darbību, aizturot pieteicēju un ievietojot pieteicēju aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā, atzīšanu par prettiesisku un nodarīto zaudējumu, personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu. Pieteicēja nav pārsūdzējusi Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2010.gada 12.oktobra lēmumu Nr.7737 par termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanu. Līdz ar to tiesai šīs lietas ietvaros nav tiesību vērtēt minētā lēmuma tiesiskumu un nav pamata pieaicināta atbildētājas pusē Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi.

Savukārt jautājums par Valsts robežsardzes aizturēšanas protokola tiesisko dabu ir izlemts ar Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sapulces 2011.gada 29.marta

lēmumu šajā lietā. Proti, lēmums par ārzemnieka aizturēšanu ir pārbaudāms vispārējās jurisdikcijas tiesā, taču konkrētajā lietā pieteikums ir skatāms administratīvajā tiesā, jo vispārējās jurisdikcijas tiesa atteica pieņemt pieteicējas pieteikumu par Valsts robežsardzes rīcību, aizturot pieteicēju. Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sapulces lēmumā sniegtā tiesību normu interpretācija zemākas instances tiesai ir saistoša, līdzīgi kā tas ir ar kasācijas instances tiesas spriedumā norādīto tiesību normu tulkojumu (Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmā daļa).

[8] Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ar 2010.gada 12.oktobra lēmumu Nr.7737 pieteicējai anulēja termiņuzturēšanās atļauju un noteica izceļošanas termiņu (15 dienas no atļaujas anulēšanas brīža).

Atļauja tika anulēta, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 35.panta pirmās daļas 6., 20., 21.punktu, jo pieteicējas noslēgtā laulība tika atzīta par fiktīvu. Savukārt izceļošanas termiņš tika noteikts, pamatojoties uz Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi" 99.punktu, kas paredzēja, ka lēmumu par uzturēšanās atļaujas anulēšanu pieņem un izceļošanas termiņu no Latvijas Republikas nosaka pārvalde *(tiesību norma redakcijā, kas bija spēkā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma pieņemšanas laikā)*.

Imigrācijas likuma 40.panta sestā daļa paredzēja, ka lēmuma par uzturēšanās atļaujas anulēšanu apstrīdēšana vai pārsūdzēšana neaptur tā darbību; lēmums par uzturēšanās atļaujas anulēšanu izpildāms nekavējoties pēc tā spēkā stāšanās.

Imigrācijas likuma 40.panta ceturtā daļa paredzēja, ka ārzemniekam, kuram uzturēšanās atļauja anulēta, ir tiesības uzturēties Latvijas Republikā visu lēmuma apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas termiņu, ja uzturēšanās atļaujas anulēšana nav pamatota ar šā likuma 35.panta pirmās daļas 6.punktu un viņam anulēta termiņuzturēšanās atļauja, kas pieprasīta saskaņā ar šā likuma 25.panta pirmās daļas 2.punktu.

Tā kā pieteicējas termiņuzturēšanās atļauja tika anulētā, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 35.panta pirmās daļas 6.punktu, pieteicējai nebija tiesības uzturēties Latvijas Republikā lēmuma apstrīdēšanas laikā.

Ievērojot minēto, nepamatots ir pieteicējas arguments, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2010.gada 12.oktobra lēmuma Nr.7737 darbība bija apturēta, jo lēmums tika apstrīdēts, un tāpēc pieteicējai nebija pienākums uzbraukt no valsts.

Pieteicēja nepamatoti atsaucas uz Imigrācijas likuma 42.panta pirmo daļu, jo pieteicējai netika izdots izbraukšanas rīkojums. Izceļošanas termiņš tika noteikts ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2010.gada 12.oktobra lēmumu Nr.7737, pamatojoties uz Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr. 564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi" 99.punktu.

[9] Pārsūdzētajā Valsts robežsardzes lēmumā konstatēts, ka pieteicēja no 2010.gada 3.-12.novembrim Latvijas Republikā uzturējās bez derīgas vīzas vai uzturēšanās atļaujas. Pieteicēja neizceļoja no Latvijas Republikas 15 dienu laikā pēc termiņuzturēšanās atļaujas

anulēšanas. Pieteicēja pārkāpa Imigrācijas likuma 4.panta pirmās daļas 2.punktu. Lēmumā norādīts, ka pieteicēja nelikumīgi uzturas Latvijas Republikā *(lietas 23.lapa).*

Tiesa secina, ka, pieņemot pārsūdzēto lēmumu par pieteicējas aizturēšanu un ievietošanu aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā, iestāde konstatēja, ka personai ir anulēta termiņuzturēšanās atļauja un ka tā nav izceļojusi no Latvijas Republikas 15 dienu laikā pēc termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanas. Citi pieteicējas aizturēšanas apsvērumi pārsūdzētajā lēmumā nav norādīti. Arī tiesas sēdē atbildētājas pārstāve atzina, ka papildu apstākļi pārsūdzētajā lēmumā nav vērtēti.

Tiesas ieskatā lietā nepieciešams noskaidrot, vai iestāde lēmumā ir izdarījusi visus nepieciešamos apsvērumus, lai atzītu, ka ir pamats pieteicējas aizturēšanai.

[10] Pieteicēja aizturēta, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 51.panta pirmās daļas 1.punktu.

Imigrācijas likuma 51.panta pirmās daļas 1.punkts noteica, ka Valsts robežsardzes amatpersonai ir tiesības aizturēt ārzemnieku, izņemot nepilngadīgu ārzemnieku, kurš nav sasniedzis 14 gadu vecumu, ja viņš nelikumīgi šķērsojis Latvijas Republikas valsts robežu vai citādi pārkāpis normatīvajos aktos noteikto ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās kārtību Latvijas Republikā *(tiesību normas redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā)*.

Gramatiski tulkojot minēto tiesību normu, secināms, ka Valsts robežsardzei ir tiesības, bet ne pienākums aizturēt ārzemnieku, ja viņš pārkāpj uzturēšanās kārtību Latvijas Republikā.

Arī Valsts robežsardze paskaidrojumos tiesai norāda, ka Valsts robežsardzei bija tiesības aizturēt ārzemnieku saskaņā ar Imigrācijas likuma 51.panta pirmās daļas 1.punktu *(lietas 70.lapa)*. Atbildētājas pārstāve tiesas sēdē atzina, ka, lemjot par personas aizturēšanu, bija jāvērtē, piemēram, iespējamība, ka persona aizbēgs.

[11] Imigrācijas likums pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā nenoteica detalizētākus kritērijus, kas vērtējami, lemjot par personas aizturēšanu. Tiesas ieskatā likumā šādiem kritērija bija jābūt noteiktiem.

2011.gada 26.maija likuma „Grozījumi Imigrācijas likumā" anotācijā norādīts, ka direktīvas 2008/115/EK prasībām neatbilst ārzemnieku aizturēšanas termiņi un Imigrācijas likumā nav detalizēti noteikti nosacījumi, kad aizturēšana ir pieļaujama, kā arī nav noteikti aizturēšanai alternatīvi līdzekļi.

Imigrācijas likuma 51.panta otrā daļa pašlaik spēkā esošā redakcijā paredz, ka Valsts robežsardzes amatpersona ir tiesīga pieņemt lēmumu par ārzemnieka aizturēšanu, ja ir pamats uzskatīt, ka viņš izvairīsies no izraidīšanas procedūras vai traucēs tās sagatavošanu vai pastāv ārzemnieka bēgšanas iespējamība. Normā ir arī norādīts, ar kādiem apstākļiem iespējamība ir jāpamato.

Tiesas ieskatā likumdevējs ar izdarītajiem grozījumiem ir atzinis, ka personas brīvības ierobežošana nav samērīga visos gadījumos, kad persona ir pārkāpusi ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās kārtību.

[12] Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 16.decembra direktīvas Nr.2008/115/EK „Par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi" ieviešanas termiņš pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā vēl nebija pagājis, tomēr direktīva var kalpot kā interpretācijas līdzeklis *(sal. Senāta 2010.gada 19.oktobra lēmuma lietā SKA-853/2010 15.punkts, Senāta 2010.gada 24.marta lēmuma lietā SKA-293/2010 17.punkts).*

Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 16.decembra direktīvas Nr.2008/115/EK „Par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi" 15.panta pirmā daļa noteica, ja vien konkrētajā gadījumā nav iespējams efektīvi piemērot citus pietiekamus, bet vājākus piespiedu līdzekļus, dalībvalstis var aizturēt un turēt apsardzībā tikai to trešās valsts valstspiederīgo, kam paredzēts piemērot atgriešanas procedūras, lai sagatavotos atgriešanai vai veiktu izraidīšanas procesu, jo īpaši tad, ja pastāv bēgšanas iespējamība vai attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais izvairās no atgriešanas vai izraidīšanas procesa vai traucē tā sagatavošanu. Ikviena turēšana apsardzībā ir iespējami īsa un tā turpinās tikai tik ilgi, kamēr veic izraidīšanas pasākumus, un to izpilda ar pienācīgu rūpību.

Tātad arī no direktīvas normām izrietēja, ka, pirmkārt, aizturēšana ir smagākais, bet ne vienīgais piespiedu līdzeklis, otrkārt, iestādei ir jālemj par piemērotāko piespiedu līdzekli, kā arī jāpamato aizturēšanas nepieciešamība.

[13] Tiesa neapšauba, ka tiesības uz brīvību varētu tikt ierobežotas, lai nepieļautu, ka persona nelikumīgi ieceļo un uzturas valstī, lai izraidītu to (sk., piemēram, ECT konvencijas 5.panta pirmās daļas f.punktu). Vienlaikus ne visos gadījumos personas brīvības ierobežojums ir samērīgākais no risinājumiem. Pieteicējas aizturēšanas laikā Imigrācijas likumā detalizētāki kritēriji aizturēšanai noteikti nebija, taču tas neatbrīvoja iestādi no pienākuma samērīguma apsvērumus izdarīt. Šāds tiesiskais regulējums uzliek pienākumu iestādei pamatot aizturēšanas piemērotību, nepieciešamību un atbilstību. Turklāt arī Valsts robežsardzes 2010.gada 15.novembra lēmums par pieteicējas atbrīvošanu, lai arī lietas faktiskie apstākļi nebija mainījušies, proti, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums par termiņuzturēšanās atļaujas anulēšanu nebija atcelts, liecina, ka arī Valsts robežsardze pieteicējas brīvības ierobežojumu pati atzina par nesamērīgu.

[14] Latvijas Republikas Satversmes 94.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu.

Personas tiesības uz brīvību un drošību garantē arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.pants, kas noteic, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību un nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot, ja kāda persona tiek likumīgi aizturēta.

No minētajām tiesību normām izriet personas tiesības netikt pretlikumīgi aizturētai, proti, šīs tiesību normas garantē personai aizsardzību pret patvaļīgu personas brīvības ierobežošanu *(sk. H.J.Vildbergs, G.Feldhūne, Atsauces Satversmei, Rīga, LU, 2003. 110-112.lpp.)*. Kā norādīts Latvijas Republikas Satversmes 94.panta komentārā, tiesību uz brīvību ierobežojums sastāv no objektīvā elementa (aizturēšanas) un subjektīvā elementa (aizturētā persona nav piekritusi šādai aizturēšanai), turklāt tiesību uz brīvību ierobežojums ir konstatējams arī tad, ja aizturēšana notikusi relatīvi īsu laika brīdi *(sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 199.lp.)*.

Ievērojot iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka, nepamatoti aizturot pieteicēju pret viņas gribu, Valsts robežsardze attiecībā pret pieteicēju ir pieļāvusi Latvijas Republikas Satversmes 94.pantā un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.pantā garantēto tiesību uz personas brīvību, drošību un neaizskaramību pārkāpumu.

Tādējādi konkrētajā gadījumā iestāde ir pieļāvusi tādu prettiesisku rīcību, kas ir radījusi pieteicējas pamattiesību aizskārumu.

Ievērojot, ka tiesa atzinusi iestādes rīcību par prettiesisku, tiesa nevērtē pārējos pieteikumā norādītos argumentus, jo tiem nav būtiskas nozīmes, tie nevar izmainīt lietas rezultātu.

II

[15] Pieteicēja lūdz atlīdzināt zaudējumus, personisko un morālo kaitējumu, kas radīti ar iestādes prettiesisko rīcību.

Personas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par prettiesisku brīvības ierobežojumu izriet no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.panta piektās daļas. Arī Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešajā teikumā noteikts, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Lai arī pieteicēja pārsūdzējusi Valsts robežsardzes amatpersonu darbību, aizturot pieteicēju un ievietojot pieteicēju aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā, un šī darbība nav atzīta par faktisko rīcību vai administratīvo aktu, tiesa atzīst, ka Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumā noteiktie kaitējuma atlīdzināšanas kritēriji ir izmantojami, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

Tiesai nav šaubu, ka personas aizturēšana, nogādājot personu aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā, ir tāda veida darbība, kas pati par sevi jau tieši skar būtiskas personas tiesības. Aizturēšanas ietvaros persona pret savu gribu tiek nogādāta un turēta vietā, kurā pati persona neatrastos, ja tāda būtu viņas izvēle. Aizturēšanas ietvaros personai tiek liegts doties projām tad, kad persona to vēlas. Līdz ar to aizturēšana skar tiesības uz personas brīvību un neaizskaramību, kas garantētas Latvijas Republikas Satversmes 94.pantā un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.pantā.

Šādos apstākļos tiesa atzīst, ka, lai nodrošinātu pieteicējai Latvijas Republikas Satversmē garantētās tiesības nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā saņemt atlīdzinājumu,

tiesai ir pieļaujams šīs lietas ietvaros pieteicējas norādīto aizturēšanu izvērtēt kā iestādes faktisko rīcību.

[16] Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pants noteic, ka morālais kaitējums ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Kā atzinis Senāts, no šīs normas izriet, ka morālais kaitējums ir uzskatāms par personiskā (nemantiskā) kaitējuma daļu, kas ir īpaši paredzēts attiecībā uz fiziskajām personām *(sk. Senāta 2012.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-72/2012 11.punktu).*

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta trešā daļa noteic, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums.

Ņemot vērā, ka izskatāmajā lietā tiesa ir atzinusi, ka iestāde nepamatoti veica pieteicējas aizturēšanu, tādējādi radot pieteicējas pamattiesību aizskārumu, tiesa atzīst, ka tiesiskais pamats pieteicējas tiesībām uz atlīdzinājumu šajā lietā ir pierādīts.

[17] Morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšana ir regulēta Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantā. Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajā daļā ir paredzēti kritēriji morālā kaitējuma noteikšanai: tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums; konkrētā aizskāruma smagums; iestādes rīcības tiesiskais un faktiskais pamatojums un motīvi; cietušā rīcība un līdzatbildība; citi konkrētajā gadījumā būtiski apstākļi. Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešajā daļā ir noteiktas morālā kaitējuma atlīdzinājuma maksimālās robežas:1) 3000 latu, ja kaitējums nav smags; 2)5000 latu, ja kaitējums ir smags; 3) 20 000 latu, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai. Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta ceturtajā daļā ir paredzēta iespēja kā patstāvīgu vai papildu atlīdzinājumu noteikt iestādes rakstveida vai publisku atvainošanos.

[18] Konkrētajā gadījumā ar iestādes prettiesisko rīcību ir aizskartas būtiskas pieteicējas pamattiesības – proti, bez tiesiska pamata tika ierobežotas pieteicējas tiesības uz brīvību. Pieteicējas tiesību ierobežojums ilga trīs dienas. Šāda aizturēšana tiesas ieskatā vērtējama kā relatīvi ilga, līdz ar to tiesa uzskata, ka konkrētajā gadījumā pieteicējas tiesību aizskārums vērtējams kā smags. Tiesa ņem vērā arī to, ka nav iespējams atjaunot iepriekšējo stāvokli, personas aizturēšanā pavadītais laiks nav atdodams tai atpakaļ. Pieteicējai nebija arī iespējas novērst sevis aizturēšanu. Pieteicēja tiesai ir norādījusi, ka šis tiesību ierobežojums viņai radīja pazemojuma sajūtu kaimiņu un darba kolēģu vidū. Tiesai nav pamata šādam pieteicējas sajūtu pašnovērtējumam neticēt. Tiesa uzskata, ka ir pašsaprotami, ka nepamatota personas brīvības ierobežošana, nogādājot personu pret viņas gribu ārzemnieku izmitināšanas centrā, var radīt personai emocionāla rakstura pārdzīvojumus.

Tiesa arī uzskata, ka pieteicējas aizskarto tiesību nozīmīguma dēļ pieteicējai ar iestādes prettiesisko rīcību radītās ciešanas nebūtu arī adekvāti atlīdzināt tikai ar atvainošanos. Pieteicējai par šo morālo kaitējumu nosakāms atlīdzinājums naudā.

[19] Vērtējot, kāda apmēra atlīdzinājums konkrētajā gadījumā būtu uzskatāms par taisnīgu un atbilstīgu, tiesa kā atskaites punktu izmantos tiesu praksi citās lietās, kurās ir spriests par morālā kaitējuma atlīdzinājumu un nolemts noteikt atlīdzinājumu naudā.

Lietā Nr.A42397206, kurā iestāde prettiesiski atņēma pieteicējai bērna aprūpes tiesības, apgabaltiesa uzlika atbildētājam pienākumu atlīdzināt pieteicējai morālo kaitējumu 1000 latu apmērā. Lietā Nr.A42514306, kurā iestāde bija atteikusies reģistrēt bērnu kā nepilsoni, apgabaltiesa noteica atlīdzinājumu Ls 700 apmērā katram vecākam. Savukārt lietā A42554406, kurā arī iestāde bija atteikusies reģistrēt bērnu kā nepilsoni, vecākiem tika noteikts morālā kaitējuma atlīdzinājums attiecīgi Ls 1000 un Ls 900 apmērā. Lietā Nr.Nr.A42571807 iestāde bija kļūdaini reģistrējusi personas pasi kā zagtu, kā rezultātā persona tika publiski aizturēta lidostā, kad ar savu pasi vēlējās izlidot no valsts un personai tika liegta iespēja izceļot. Apgabaltiesa šajā lietā noteica atlīdzinājumu Ls 1000 apmērā. Lietā Nr.A42466905, kurā iestāde bija nepamatoti piespiedu kārtā aizvedusi pieteicēju uz psihiatrisko slimnīcu, tiesa noteica atlīdzinājumu Ls 1000 apmērā.

Tiesas ieskatā, nosakot pieteicējai piešķiramā morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru, salīdzinājumam ir iespējams vērtēt tiesas nospriesto lietā Nr.A42466905, kurā Administratīvā apgabaltiesa kā atbilstīgu noteica atlīdzinājumu Ls 1000 apmērā. Arī tajā lietā, tāpat kā pieteicējas, iestāde bija īstenojusi prettiesisku personas aizturēšanu, tajā lietā persona tika piespiedu kārtā nogādāta psihiatriskajā slimnīcā, kur persona pret viņas gribu tika noturēta diennakti. Salīdzinot šādu gadījumu ar pieteicējas situāciju, proti, to, ka pieteicēja tika aizturēta un nogādāta ārzemnieku izmitināšanas centrā, kā rezultātā pieteicējas brīvība tika ierobežota uz apmēram trim diennaktīm, tiesa uzskata, ka atbilstīgs atlīdzinājums par pieteicējai nodarīto morālo kaitējumu ir Ls 2000.

[20] Pieteicēja lūdz atlīdzināt arī zaudējumus Ls 646,22.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta pirmā daļa noteic, ka mantiskais zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pametums, kas cietušajam radies ar iestādes prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības dēļ. Minētā likuma 6.paanta pirmā daļa paredz, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība — objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas.

[20.1] Pieteicēja lūdz atlīdzināt neizmaksāto darba algu Ls 28,57 par katru aizturēšanas dienu. Pieteicējas iesniegtajā darba devēja izziņā norādīts, ka pieteicējas darba alga par vienu darba dienu ir Ls 28,57 *(lietas 60.lapa)*. Pieteikums šajā daļā (Ls 85,51) ir pamatots, pieteicēja neieradās darbā un nesaņēma algu par dienām, kurās bija aizturēta.

[20.2] Pieteicēja ir iesniegusi piecas kvītis par juridisko pakalpojumu saņemšanu.

2013.gada 21.janvāra kvīts ir par juridiskām konsultācijām un pieteikuma precizēšanu lietā Nr.420520811 *(lietas 231.lapa)*, bet 2010.gada 25.novembra kvīts par divu apstrīdēšanas iesniegumu sagatavošanu Valsts robežsardzei par 2010.gada 12.novembra aizturēšanu *(lietas 234.lapa)*.

Ministru kabineta 2011.gada 8.novembra noteikumu Nr.859 „Noteikumi par privātpersonai atlīdzināmo juridiskās palīdzības izmaksu maksimālo apmēru" (turpmāk - noteikumi Nr.859) 3.1.apakšpunkts paredz, ka par sniegtu juridisko konsultāciju valsts atlīdzina izmaksas vienai personai 13,50 latu stundā. 2013.gada 21.janvāra kvītī ir norādīts, ka ir sniegtas divas juridiskās konsultācijas, konsultāciju ilgums nav norādīts. Tiesa atzīst par pierādītu vienas stundas konsultāciju, pieteicējai atlīdzināms Ls 13,50. Tiesa secina, ka pieteikuma papildinājumi ir sagatavoti šīs lietas ietvaros, pieteicējai saskaņā ar noteikumu Nr.859 3.6.apakšpunktu ir atlīdzināmi Ls 18.

2010.gada 25.novembra kvīts ir izrakstīta par divu apstrīdēšanas iesniegumu sagatavošanu Valsts robežsardzei par 2010.gada 12.novembra aizturēšanu *(lietas 234.lapa)*. No lietas materiāliem izriet, ka pieteicēja ir iesniegusi vienu apstrīdēšanas iesniegumu par Valsts robežsardzes 2010.gada 12.novembra aizturēšanas protokolu. Pieteicējai saskaņā ar noteikumu Nr.859 3.5.apakšpunktu ir atlīdzināmi zaudējumi Ls 18.

2010.gada 15.oktobra kvīts ir par iesniegumu sagatavošanu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei, bet 2012.gada 8.augusta kvīts par apelācijas sūdzības sagatavošanu administratīvā pārkāpuma lietā Nr.132032910, savukārt 2010.gada 30.novembra kvīts par pieteikuma sastādīšanu, lai pārsūdzētu Valsts robežsardzes 2010.gada 12.novembra lēmumu Nr.829-911-AA019696 administratīvā pārkāpuma lietā *(lietas 232., 233., 235.lapa)*. Tiesa secina, ka juridiskā palīdzība šajā daļā nav sniegta konkrētā pieteikuma ietvaros. Ja personai radās šādi mantiski zaudējumi, tad tiem nav tiešas cēloņsakarības ar Valsts robežsardzes 2010.gada 12.novembra aizturēšanas protokolu. Pieteicējai ir tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību administratīvo pārkāpumu lietu ietvaros.

[20.3] Pieteicēja lūdz atmaksāt sprieduma izpildes izdevumus (Ls 19,15). Sprieduma izpildes uzdevumi ir radušies, izpildot Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2010.gada 20.decembra spriedumu administratīvā pārkāpuma lietā Nr.132032910. Šie zaudējumi nav cēloniski tieši saistīti ar pieteicējas aizturēšanu.

[20.4] Pieteicēja lūdz atmaksāt izdevumus par zvaniem ar viņas vīru aizturēšanas laikā (Ls 33,56). No pievienotajā tālruņa sarunu izdrukām redzams, ka pieteicēja ir sazinājusies pa tālruni, kas atrodas Grieķijā, zvanītāja numuri ir dažādi. Tiesa atzīst, ka varēja pastāvēt nepieciešamība sazināties ar vīru, kurš atradās Grieķijā, taču tiesai pastāv šaubas, ka visi zvani un īsziņas no mobilā tālruņa bija tieši saistīti ar pārsūdzēto lēmumu un objektīvi nepieciešami.

Pieteicēja lūdz atmaksāt izdevumu par psihologa konsultāciju un medikamentiem (Ls 8). Pieteicēja iesniegusi psihologa 2010.gada 3.decembra slēdzienu par pieteicējas psiholoģisko stāvokli. Pieteicēja nav iesniegusi rēķinus par medikamentu iegādi un ārsta konsultāciju. Turklāt no iesniegtā slēdziena nav iespējams secināt par veselības stāvokļa

pasliktināšanos, būtiskām izmaiņām pieteicējas veselības stāvoklī. Tiesa secina, ka no iesniegtajiem pierādījumiem neizriet, ka pārsūdzētās atbildētājas rīcības dēļ pieteicējai bija nepieciešamas konsultācijas pie psihologa, ilgstoša ārstēšanās. Līdz ar to pieteikums šajā daļā nav pamatots.

[21] Tā kā pieteicējas pieteikums daļā ir apmierināms, tiesa atzīst, ka, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, atbildētājai, kas šajā lietā ir Latvijas Republika, uzliekams pienākums atmaksāt pieteicējai tās samaksāto valsts nodevu Ls 20.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 253., 255.pantu, 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

daļēji apmierināt *V.K.* pieteikumu;

atzīt par prettiesisku Valsts robežsardzes amatpersonu rīcību, kas izpaudās pieteicējas aizturēšanā un nogādāšanā Valsts robežsardzes nodaļā, kā arī par Valsts robežsardzes amatpersonu lēmumu ievietot pieteicēju Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „*/Nosaukums/*";

uzdot Latvijas Republikai atlīdzināt *V.K.* Ls 2000 par personisko un morālo kaitējumu, kā arī atlīdzināt materiālos zaudējumus par neizmaksāto darba algu Ls 85,51 un izmaksas par juridisko palīdzību Ls 49,5.

Pārējā daļā *V.K.* pieteikuma par zaudējumu, personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu noraidīt.

Uzdot Latvijas Republikai atlīdzināt *V.K.* tās samaksāto valsts nodevu Ls 20.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese (paraksts) A.Zariņa

NORAKSTS PAREIZS

Administratīvās rajona tiesas tiesnese A.Zariņa

Rīgā 2013.gada 22.februārī